

Povijesno društvo otoka Krka u kontekstu hrvatske historiografije

Tomislav GALOVIĆ (Zagreb – Malinska)

Povijesno društvo otoka Krka zasigurno je jedno od najstarijih povijesnih lokalnih društava u Hrvatskoj koje kontinuirano djeluje od svoga osnutka do danas.¹ Već mu sama ta činjenica osigurava mjesto u hrvatskoj historiografiji. Iako ne ide u red najstarijih društava koja su osnivana neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, ono je upravo svojim pedesetogodišnjim radom i djelovanjem (1969. – 2019.) nadraslo brojna druga društva ili udruženja koja su okupljala hrvatske povjesničare i povjesničarke. Vrijedi se ukratko podsjetiti da je prvo takvo nacionalno strukovno udruženje nastalo na inicijativu Ivana Kukuljevića Sakcinskoga (1816. – 1889.), a osnovano je u Zagrebu 1. listopada 1850. godine pod imenom Društvo za jugoslavensku pověstnicu i starine.² Već iduće godine (1851.) pokreće se i društveni časopis *Arhiv za pověstnicu jugoslavensku*. Međutim, ovo je društvo prestalo s radom 1878. godine. Nakon Drugoga svjetskog rata ustrojeno je Povijesno društvo Hrvatske čija je osnivačka skupština održana u Zagrebu 8. lipnja 1947. godine.³ Stvarni i pravni sljednik ovoga društva danas je Društvo za hrvatsku povjesnicu u Zagrebu (to ime nosi od 1991. godine, kada mu je predsjednik bio upravo Petar Strčić).⁴ Kao znanstveno-stručni časopis ovoga društva pokrenut je 1948. *Historijski zbornik* koji je desetljećima uređivao Jaroslav

---

1 Usp. »Tematski blok: 40 godina Povijesnog društva otoka Krka (1969. – 2009.)«, *Krčki zbornik* 69 (2013): 235-281, napose radove: Petar STRČIĆ, Uloga i značenje povijesti otoka Krka kao osnove djelovanja Povijesnoga društva/udruge otoka Krka (1969. – 2009.), 235-250; Milan RADIĆ, Rad Povijesnog društva otoka Krka od 1969. do 2009. godine, 251-258.

2 Željko HOLJEVAC, Pravila Društva za jugoslavensku pověstnicu i starine: nacrt, potvrda, prijedlog izmjene (1850/51 – 1857 – 1864/65), *Historijski zbornik* LIV (2001): 187-200.

3 Magdalena NAJBAR-AGIČIĆ, *U skladu s marksizmom ili činjenicama? Hrvatska historiografija 1945. – 1960.*, Zagreb: Ibis grafika, 2013., 177.

4 Ivo GOLDSTEIN, Društvo za hrvatsku povjesnicu / Savez povijesnih društava Hrvatske za predsjednikovanja Petra Strčića (1988. - 1997.), *Časopis za povijest Zapadne Hrvatske* I (2006) 1: 137-146.

Šidak (1903. – 1986).⁵ Potom se osnivaju podružnice Povijesnog društva Hrvatske, među kojima i ona u Rijeci 1952. godine.⁶ Podružnica Povijesnog društva Hrvatske u Rijeci i Društvo za povijest i kulturna pitanja Istre u Puli (formirano 1951.) pokreću 1956. periodičku publikaciju *Jadranski zbornik*, koji postupno postaje važan časopis s priložima za povijest Istre, Rijeke, Hrvatskoga primorja i Gorskoga kotara. Do osnivanja pak Povijesnog društva otoka Krka na otoku nije bilo sličnog strukovnog udruženja, ali bile su drugačije društveno-političke okolnosti negoli je to bilo u poraću. Stoga ne treba čuditi što su se u pogledu krčkog društva podjednako angažirali intelektualci različitih profila iz svjetovnih, ali i crkvenih krugova. Naime, u historiografiji se došlo do zaključka kako su povijesna društva na prostoru Jugoslavije nakon Drugoga svjetskoga rata osnivana u kontekstu politike koju je provodila Komunistička partija Jugoslavije, a trebala su biti svojevrsna opozicija visokoškolskim ustanovama i njihovu radu.⁷ U pogledu Povijesnog društva otoka Krka takva ocjena, dakako, ne vrijedi jer je vrijeme njegova utemeljenja bitno drukčije, ali je i ono podjednako nosilo svoje nove izazove. Sjetimo se samo 1968. ili Hrvatskoga proljeća 1971. godine. Ubrzo nakon osnutka u gradu Krku (26. travnja 1969.) Povijesno društvo otoka Krka postalo je članom/podružnicom Povijesnog društva Hrvatske (19. svibnja 1969.),⁸ odnosno Saveza povijesnih društava Hrvatske (od 1974.), kao i ondašnjega Saveza društava historičara Jugoslavije.

U kontekstu pak hrvatske historiografije⁹ Povijesno društvo otoka Krka najviše je – i to s potpunim pravom – prepoznato na polju nakladničke djelatnosti koja se ostvarivala i danas se ostvaruje kroz nekoliko serija ili nizova izdanja.¹⁰

To su *Krčki zbornik* kao najvažnija edicija, potom *Posebno izdanje Po-*

---

5 Usp. Damir AGIČIĆ – Branimir JANKOVIĆ, Šezdeset godina “Historijskoga zbornika”, *Historijski zbornik* LXI (2008) 1 /= *Bibliografija Historijskoga zbornika 1948–2007./*: XIII–XVIII.

6 Darinko MUNIĆ, Bibliografija *Jadranskog zbornika* od god. 1./1956. do sv./god. 14./1991. godine, *Jadranski zbornik – prilozi za povijest Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara* 17/1996–1997 (1997): 17–18.

7 NAJBAR-AGIČIĆ, *U skladu s marksizmom ili činjenicama? Hrvatska historiografija 1945. – 1960.*, 175.

8 Podrobno o počecima, radu i svim izdanjima Povijesnog društva otoka Krka do konca 2006. godine vidjeti u: Tomislav GALOVIĆ, *Krčki zbornik 50. jubilarni svezak. Pregled rada Povijesnog društva otoka Krka i bibliografija Krčkog zbornika*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka i Liber d.o.o. Rijeka, 2006.

9 Za pregled hrvatske historiografije i dalje je nezaobilazna knjiga: Stjepan ANTOLJAK, *Hrvatska historiografija*, II. dopunjeno izdanje, Zagreb: Matica hrvatska (Posebna izdanja), 2004.

10 Usp. Tomislav GALOVIĆ, Izdanja Povijesnog društva otoka Krka, *Krčki zbornik* 69 (2013): 259–268.

vijesnog društva otoka Krka, zatim Mala knjižnica »Krčkog zbornika« te Posebna izdanja i Ostala izdanja.¹¹ Nemjerljiva je uloga akademika Petra Strčića u svemu tome,¹² ali i njegovih suradnika te brojnih autora koji su svoje radove objavili na stranicama ovih serija ili nizova.

Do sada je tako objavljeno ukupno 73 svezaka¹³ Krčkog zbornika i 62 sveska¹⁴ Posebnih izdanja Povijesnog društva otoka Krka, 5 svezaka¹⁵ Male knjižnice »Krčkog zbornika«, 3 sveska Posebnih izdanja i 10 svezaka Ostalih izdanja.

Prvi je broj Krčkog zbornika objavljen 1970. godine. Otočna i znanstvena percepcija toga obimnog zbornika bila je vrlo pozitivna.¹⁶ Zaključno pak s 2019. godinom i ovim 75. sveskom Krčkog zbornika, koji čitatelji upravo drže u rukama – sveukupno po serijama ili nizovima izdanja – Povijesno društvo otoka Krka objavilo je u svojih 50 godina postojanja **91 knjigu/zbornik**, odnosno ako se zasebno gledaju i (dubletna) Posebna izdanja Povijesnog društva otoka Krka, onda je taj broj – **153 knjige!**

Iako navedeni kvantitativni podaci ne moraju odražavati i one kvalitativne, u izdavačkoj politici Povijesnog društva otoka Krka uvijek se pazilo na znanstveno-stručne procedure i neovisne recenzije, jezični izričaj te likovno-grafički izgled publikacija. Gotovo sva izdanja nailazila su na pozitivne ocjene i prikaze.

Međutim, svega toga ne bi bilo da Povijesno društvo otoka Krka nije svoju djelatnost gradilo – uz, dakako, ljudski faktor u obliku različitih aktivnosti svojih članova i upravnih tijela Društva – upravo na iznimno bogatoj povijesti i kulturnoj baštini otoka Krka kao svojoj osnovici. A ta osnovica u glavnim crtama izgleda ovako: stari vijek – otok

11 Detaljan popis vidjeti u ovom »Tematskom bloku«, u Prilogu: *Popis izdanja Povijesnog društva otoka Krka od 1970. do 2019. godine (Catalogue of editions 1970-2019)*, priredio: Tomislav Galović. Usp. i Tomislav GALOVIĆ, *Katalog izdanja 1970. – 2008. [Povijesnog društva otoka Krka] (Catalogue of editions 1970-2008)*, *Krčki zbornik* 69 (2013): 275-281.

12 Usp. Milan RADIĆ (ml.), Akademik Petar Strčić – suosnivač Povijesnog društva otoka Krka (1969.), glavni urednik "Krčkoga zbornika" (od 1970., sv. 1.-54.) i "Posebnih izdanja" (od 1971., sv. 1.-45.), *Časopis za povijest Zapadne Hrvatske* I (2006) 1: 157-164.

13 Dva sveska (65. i 72.) su u pripremi za tisak.

14 Dva sveska (58. i 63.) su u pripremi za tisak.

15 Svezak 6. je u pripremi za tisak.

16 Usp. Ivan JELIĆ, Krčki zbornik, *Časopis za suvremenu povijest* II (1970) 2: 279-280; Nikša STANČIĆ, *Historijski prilozi u Krčkom zborniku, I–III, 1970–71.*, *Historijski zbornik XXIII-XXIV/1970-1971* (1972): 516-522; Vesna ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Krčki zbornik Povijesnog društva otoka Krka, glavni urednik Petar Strčić, *Krk*, sv. 1, 1970, 605 str.; sv. 2, 1971, 431 str.; sv. 3, 1971, 295 str.; sv. 4, 1971, 304 str., *Narodna umjetnost* IX (1972) 1: 268-271; Ksenija REŽIĆ, Krčki zbornik, svezak 1 (1970)-6 (1975), *Slovo* 25-26 (1976): 454-463.

Krk od prapovijesti do kasnoga Rimskoga Carstva. To su tragovi prapovijesnih kultura i rimske civilizacije na otoku Krku. Potom kasna antika i srednji vijek koji okvirno datiramo od 5. stoljeća do 1480. godine, tj. do kraja Krčkih knezova Frankopana na otoku Krku. U tim stoljećima stvara se krčki kulturni identitet. U novom vijeku, od 1480. do 1918. godine, glagoljska baština čini temelj krčke uljudbe. Suvremeno pak doba, koje počinje 1918. godinom i traje do danas, predstavlja otočane kao sljednike i baštinike ovog tisućljetnog – iznimno bogatog – kulturnog nasljeđa.¹⁷

Prema riječima akademika Petra Strčića: „Povijesno društvo, odnosno udruga o. Krka, tj. Bodulije dala je veoma visok prinos sveopćoj hrvatskoj historiografiji u raznim oblastima, poljima i područjima života u udaljenijoj povijesti, u nedavnoj prošlosti i danas. Ti su rezultati važni i za znanstvenike i stručnjake i u susjednim državama (...)“¹⁸

Stoga na kraju ovoga kratkog pregleda i pogleda u život jednog lokalnog povijesnog društva s pravom se može ustvrditi da je Povijesno društvo otoka Krka u hrvatskoj historiografiji, ali i šire, prepoznato i cijenjeno poglavito po svojim brojnim izdanjima, pa je s njima zaslužilo i svoje istaknuto mjesto u krugu hrvatskih povijesnih asocijacija,¹⁹ odnosno publiciranim knjigama i člancima bogato pridonijelo razvoju hrvatske suvremene historiografije u njezinu lokalnom/zavičajnom, ali i nacionalnom aspektu.

---

17 Usp. Anton BOZANIĆ – Tomislav GALOVIĆ – Igor ŽIC, *Krčka kulturna baština*, Rijeka: Glosa, 2018.

18 Petar STRČIĆ, Uloga i značenje povijesti otoka Krka kao osnove djelovanja Povijesnoga društva/udruga otoka Krka (1969. – 2009.), *Krčki zbornik* 69 (2013): 248.

19 Usp. Zrinka NIKOLIĆ JAKUS, Uvod u studij povijesti. *Historiografski praktikum*, Zagreb: Leykam international (Biblioteka Sveučilišni udžbenici), 2008., 162-163; Zrinka NIKOLIĆ JAKUS, *Uvod u studij povijesti. Historiografski praktikum*, II. dopunjeno izdanje, Zagreb: Leykam international (Biblioteka Uvodi), 2012., 242-244.